

Пічкур М. О.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого мистецтва
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

ІНТЕГРАТИВНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КОМПОЗИЦІЇ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

Важливе місце в професійній підготовці майбутніх фахівців галузі «Мистецтво» посідає інтегративний підхід. Згідно з ним, універсальні закономірності композиції правомірно зараховувати до системи міжпредметних наукових уявлень про сутність, зміст і форму різних природних, художніх, наукових та педагогічних об'єктів і явищ. Тому можна стверджувати, що найціннішим у композиції є міжпредметність. Однак, у навчально-виховному процесі виникає суперечність між інформативним характером викладання цієї дисципліни та необхідністю виведення її на рівень творчо-синтетичної діяльності. Адже, як стверджує сучасний вітчизняний філософ мистецької освіти Ю. Легенький, композиція – це сутність творчості.

Як показує досвід, окреслене протиріччя виникає внаслідок недооцінювання самоцінності композиції з позиції її універсальності, тобто інструментарію будь-якого виду творчої діяльності. Розв'язати його можливо, дотримуючись принципу розвитку творчої особистості з використанням міжпредметних зв'язків при вдосконаленні змісту, форм і методики вивчення фахових дисциплін. Це не суперечить положенню Я. Коменського про те, що все, що перебуває у взаємному зв'язку, треба викладати в такому самому зв'язку. Як скрізь суцзя, взаємопов'язана з іншими видами людської активності, композиційна діяльність рівноцінна ідеям, закладеним у методологію інтегрованого навчання, завдяки якій забезпечуються такі взаємні зв'язки між знаннями з різних дисциплін:

1) генетичний (перехід від одного знання до іншого, вплив на інше знання), що грає роль відштовхування й запозичення, продовження й перетворення, концентрації й поглинання інформації, понять, концепцій тощо;

2) структурний (таке співвідношення знань, при якому одне з них є базою для інших), що виконує функцію вихідного, паралельного чи зустрічного напрямів інформаційного потоку;

3) корелятивний (відображає залежність одних елементів знань від інших і зміни, викликані їхньою взаємодією) для налагодження безпосередніх та опосередкованих зв'язків, що забезпечується субординацією (залежність установлюється тоді, коли обсяг елементів однієї дисципліни становить частину обсягу іншої), координацією (частини й елементи вступають у взаємодію двох різних дисциплін і підпорядковуються третій дисципліні) та синтезом (окремі знання різних дисциплін поєднуються, сприяючи діалектичному пізнанню).

Урахування необхідності застосування інтегративних засад вивчення композиції в мистецькій освіті зумовлює розроблення відповідної моделі, що містить три рівні поєднання змісту фахових дисциплін (наприклад, історія образотворчого мистецтва, живопис, графіка, декоративно-прикладне мистецтво, дизайн у професійній підготовці майбутнього художника, дизайнера чи педагога).

Перший, початковий рівень ґрунтується на взаємодії різних видів мистецтва, як системи їхньої образної мови. Його змістом має бути синтез мистецтв на базі використання поліфункційного методу композиції для зміни ракурсу розгляду життєвих смислів. При цьому першопочатковим має бути засвоєння студентами елементів художньої мови на базі категоріального синтезу таких універсальних понять, як цілісність художньої форми, її ритміка, симетрія й асиметрія, пропорційні відношення, головне в цілому, що зумовлюють єдність змісту й форми та образну систему композиції твору.

Другий, середній рівень інтеграції змісту фахових дисциплін в опануванні композиції зумовлює історико-ретроспективне вивчення творчої методології

мистецтва. Для цього доцільно використовувати технології наскрізного тематизму (взаємопроникнення змісту) та метод контекстного розгляду (легенди, міфи, релігія, факти, культурні зв'язки, соціальні явища епохи тощо).

Третій, поглиблений рівень передбачає творче самовираження студента за принципом естетичного резонансу, котрий полягає в індивідуальному образному переосмисленні різних явищ, культурних сфер життя суспільства, що інтерпретуються в зоні актуального особистісного смислу за стрижневим принципом, тобто способом об'єднання художньо-творчого матеріалу навколо єдиного стержня у взаємодії мистецтв.

Щоб запропонована модель інтеграції різних видів образотворчого мистецтва у вивченні композиції спрацювала, необхідно створити зовнішні й внутрішні педагогічні умови. Зовнішніми умовами має бути охоплено оновлення змісту навчання композиції завдяки акцентуванню уваги на її універсальності, застосування міжсистемних, міжхудожніх та внутрішньохудожніх зв'язків в організації композиційної діяльності та поетапне (емоційно-оцінне, процесуально-операційне, творчо-синтезуюче) засвоєння теоретичної й практичної частин програми з композиції; внутрішніми – створення емоційного резонансу на основі діалогового спілкування, активізація самостійної композиційно-пошукової діяльності, а також стимулювання творчого самовираження студентів через композиційну діяльність.

Література

1. Гомоюнов С. А. Композиционный метод в историческом познании / С. А. Гомоюнов. – М.: Изд-во МГПУ, 1994. – 212 с.
2. Коменский Я. А. Великая дидактика / Я. А. Коменский // Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1982. – Т.1. – 656 с.
3. Легенький Ю. Г. Культурология изображения (опыт композиционного синтеза) / Ю. Г. Легенький. – К.: ДАЛПУ, 1995. – 411 с.
4. Легенький Ю. Г. Содружество искусств: введение в мир художественного творчества / Ю. Г. Легенький. – К.: Мистецтво, 1987. – 184 с.